

**Zestawienie uwag dot. projektowanych rezerwatów przyrody
– załącznik do pisma znak: ZP.7212.2.18.2025 z dnia 18.06.2025r.**

Lp.	Nazwa rezerwatu	Nadleśnictwo	Pow. rezerwatu [ha]	Pow. otuliny [ha]	Rodzaj rezerwatu, cel ochrony	Uwagi RDLP w Białymstoku (w uzgodnieniu z właściwymi nadleśnictwami)
Obiekty z rezerwatowej „Shadow list”						
1.	Balinka	Augustów	44,89	13,54	Leśny; zachowanie rzadkich gatunków grzybów oraz unikatowych zbiorowisk leśnych	1. Korekta granic – proponuje się poszerzenie rezerwatu o oddział 164 z uwagi na występowanie w tym oddz. puchlinki, granicznika oraz siedlisk 9170, 91E0; 2. Wnioskuje się o usunięcie otuliny – oddz. 183a, 180f, 180g to obszary wyłączone z gospodarowania, w pozostałych wydzieleniach zabiegi z zakresu ochrony i hodowli lasu przyczynią się do zachowania trwałości drzewostanów w rezerwacie (zdrowe, zadbane drzewostany nie mogą stanowić zagrożenia dla trwałości rezerwatu); 3. Proponuje się zmienić nazwę rezerwatu na „Dębowe Grądy” – proponowana przez RDOŚ „Balinka” kojarzy się z inną lokalizacją <i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
2.	Borsuki	Płaska	198,19	0,0	Leśny; zachowanie torfowisk soligenicznych ze zbiorowiskami mszysto-turzycowymi i otaczających je bagiennych lasów, z cenną florą roślin naczyniowych i mchów	1. Propozycja wystosowana przez Klub Przyrodników, zakładała początkowo obszar 73,34 ha rzeczywiście wyróżniających się przyrodniczo, a obecnie Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska z nieznanych przyczyn forsuje projekt rezerwatu o areale 198,19 ha. Już z samego tego określenia celu ochrony wynika, że powiększanie projektowanego rezerwatu o dodatkowe ok. 140ha różnowiekowych drzewostanów na siedliskach borowych nie jest uzasadnione, ani ugruntowane w udostępnionych nam do opiniowania materiałach. 2. Trudno uznać za starodrzewy drzewostany kilkudziesięcio-, nawet dziewięćdziesięcioletnie, a z opisu uzasadnienia dla utworzenia rezerwatu można wnioskować, że kilka oddziałów leśnych

						Leśnictwa Sówki wokół torfowiska, spełniających szerokie funkcje przyrodnicze i gospodarcze, „doklejono” do projektu rezerwatu naprędce i bez głębszego uzasadnienia. Stworzyłoby to zagrożenie prawnego i faktycznego ograniczenia dostępności obszaru objętego intensywną penetracją turystyczną. Poszerzony w zaproponowany sposób rezerwat objąłby linie energetyczne średniego napięcia, wymagające konserwacji, naprawy, gdzie ustanowiono służebność przesyłu oraz przejazdu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego. 3. Przebieg granic ewentualnego rezerwatu powinien być w miarę możliwości spójny, bez enklaw gruntów innej własności (prywatnej) i bez ostrych, rozczłonkowanych granic, utrudniających realizację ustalonych funkcji przedmiotowych obszarów. 4. W granicach planowanego rezerwatu znalazłyby się także obszary nieobjęte gospodarowaniem (ong), siedliska zajęte przez gatunki obce i inwazyjne, jak i powierzchnie objęte synantropizacją – wydepczyska na biwakach oraz poboczach dróg i szlaków. 5. Drzewostany w oddz. 363-d, 363-g, 375-b, 375-g są już objęte ochroną prawną czy też ochroną na mocy wewnętrznych, restrykcyjnych przepisów obowiązujących w LP (tzw. ong – obszary nieobjęte gospodarowaniem, konsekwentnie utrzymywane - nawet mimo okresowego braku certyfikacji w systemie FSC -wyłączone z użytkowania. 6. Dodatkowo, w roku 2017 między torfowiskiem a Jez. Krzywym została utworzona strefa ochrony miejsca gniazdowania kani czarnej, obejmująca łącznie powierzchnię ponad 30 ha, zabezpieczająca stanowisko lęgowe i otaczający starodrzew.
--	--	--	--	--	--	--

					7. W ostatnich latach między torfowiskiem a Jez. Paniewo, powstały luki w drzewostanach, zaatakowanych przez kornika drukarza. Doświadczenia ochrony zachowawczej wskazują, iż bierna ochrona doprowadziłaby do rozpadu drzewostanów na obszarze intensywnie użytkowanym rekreacyjnie, do czego nie chcemy i nie możemy dopuścić. Dlatego też postulujemy o wyłączenie tego obszaru z obejmowania ochroną rezerwatową. 8. Ewentualne utworzenie rezerwatu byłoby możliwe pod następującymi warunkami: 1) Ograniczenia rezerwatu do powierzchni pierwotnie zaplanowanej przez Klub Przyrodników i Regionalną Dyрекję Ochrony Środowiska, a następnie skorygowanej przez nadleśnictwo do przedstawionego w załącznikach zasięgu, tj. bez drzewostanów przyległych do Jeziora Paniewo, obejmujących pola namiotowe i obszary z elementami infrastruktury oraz naniesieniami, dzierżawione stowarzyszeniu, osobom fizycznym i Gminie Płaska; dodatkowym argumentem przeciwko włączaniu całego obszaru między torfowiskiem a Jez. Paniewo do rezerwatu jest zagrożenie pożarowe, generowane przez obecność biwaków (używanie otwartego ognia w sąsiedztwie lasu o dużej ilości palnej biomasy, która wkrótce powstałaby i pozostała na gruncie po obumarciu drzew). 2) Zagwarantowania w przygotowanym równocześnie z dokumentacją rezerwatu planie ochronnym (bądź zadaniach ochronnych) możliwości nieskrępowanego wykonywania (wraz z zapewnieniem finansowania) zabiegów ochrony czynnej torfowiska, eliminacji gatunków obcych, kontynuacji projektu retencyjnego, co warunkuje zachowanie przedmiotów ochrony i kontynuację działań proprzyrodniczych, w tym zabezpieczenia zasobów wodnych, prowadzonych przez . nadleśnictwo;
--	--	--	--	--	--

					3) Wyłączenia z obszaru projektowanego rezerwatu drzewostanów dojrzewających, około stuletnich i młodszych, nawet kilkudziesięcioletnich, dla których w pul zaplanowano zabiegi hodowlano-ochronne i gospodarcze, niewyróżniających się w żaden sposób z ogółu obszaru nadleśnictwa i Puszczy Augustowskiej. Obszar ten został dołączony, jak można przypuszczać, do torfowiskowego rdzenia uroczyska Borsuki i okalających go lasów ze względu na potencjalne siedliska ptaków, które występują również w pozostałej części nadleśnictwa. Ptaki te, opisane w pul, w tym w programie ochrony przyrody nadleśnictwa, ze względu na przewidywany w wyniku realizacji pul wzrost powierzchni starodrzewów oraz obszarów bez jakichkolwiek wskazówek gospodarczych, znajdują coraz lepsze warunki rozwoju w zagospodarowanej części Puszczy; 4) Rezygnacji z zamknięcia w enklawie rezerwatowej gruntów rolnych w zarządzie nadleśnictwa oraz obszaru własności prywatnej – siedliska b. gajówki Perkuć, położonej poza obszarem cennych starodrzewów, otaczających torfowisko; 5) Likwidacji strefy ochrony kani czarnej, której istnienie duplikowałoby formy ochrony powierzchniowej obiektu Borsuki między Jez. Krzywym a torfowiskiem. 9. W projekcie granic rezerwatu "wycinane są" drogi leśne, ale za źródło ich przebiegu wykonawca dokumentacji przyjął niedokładny ślad pobrany z projektu Open Street Map, a nie z LMN (najlepsze rozwiązanie) bądź z publicznego rejestru jakim jest BDOT10k 10. pomimo udostępnienia warstw LMN w aktualizacji na 1 I 2025, wskazuje, że zasięg projektowanego rez. Borsuki opracowano wg. stanu na 1 I 2024, a nie funkcjonującej już zaktualizowanej LMN z projektu PUL na lata 2025-2034
--	--	--	--	--	---

						<i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
3.	Czarna Rzeczką	Knyszyn, Dojlidy, Czarna Białostocka	228,56	120,6	Leśny; zachowanie łągu jesionowo-olszowego Fraxino-Alnetum wraz z dynamicznym układem fitocenozy leśnych i procesów ekologicznych	W granicach Nadleśnictwa Dojlidy 1. <u>Celowość ustanowienia rezerwatu</u> - na podstawie planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006 i opracowania fitosocjologicznego w terenie występuje mozaika siedlisk przyrodniczych 91E0 i 91D0. Niemniej jednak siedliska we wskazanym obszarze z pewnością zasługują na ochronę. 2. <u>Zgodność uzasadnienia merytorycznego ze stanem na gruncie</u> - Uzasadnienie oparte na literaturze i danych własnych RDOŚ w Białymstoku. Wskazuje na zgodność ze stanem na gruncie. 3. <u>Obecny status ochronny oraz zasadność wzmocnienia ochrony</u> - planowany rezerwat znajduje się na obszarze Natura 2000 Puszcza Knyszyńska i Ostoja Knyszyńska, dla których zostały ustanowione plany zadań ochronnych. Część otuliny stanowi strefa ochrony ostoi i regularnego przebywania orlika krzykliwego. Dla siedlisk przyrodniczych 91E0, 91D0 określono zadania ochronne w PZO. Drzewostany przy cieku są w większości wyłączone z gospodarowania (ekosystemy referencyjne – FSC). Obszar pokrywa się z obszarem cennym przyrodniczo kategorii 1 (ONoL), za wyjątkiem gruntów nieleśnych. 4. <u>Poprawność i zasadność przebiegu granic proponowanego rezerwatu oraz ich otuliny</u> - rezerwat, we wskazanej przez autorów propozycji zasięgu, nie gwarantuje właściwej ochrony siedlisk bagiennych/łągowych w dolinie rzeki i nie gwarantuje integralności obszaru chronionego. Koryto rzeki, stanowiące rdzeń i najważniejszą część całego obiektu, od którego zależne są przyległe siedliska, znajduje się poza projektowanym zasięgiem rezerwatu. Na wysokości oddziałów 52, 53, 75 i 94 (część)

						leśnictw Mostek i Rybniki obejmuje wyłącznie grunty na prawym brzegu rzeki – jest to ok 2,2 km, co stanowi połowę długości przebiegu Rzeki Czarnej po gruntach nadleśnictwa, czyli na takiej długości lewy brzeg jest zupełnie pozbawiony ochrony. W rejonie wschodniej części styku oddziałów 75 i 94 (L. Rybniki) dochodzi do paradoksu, gdzie lasy podlegałyby ochronie rezerwatowej a łąki w buforze między korytem rzeki a lasem są wyłączone z rezerwatu – w naszym przekonaniu sekwencja rzeka-łąka-las jest niezwykle istotnym z punktu przyrodniczego układem, a rozbijanie go niweczy sens ochrony nadrzecznej doliny. W celu uwidocznienia granicy rezerwatu w terenie należy dostosować granice rezerwatu do podziału powierzchniowego oraz widocznych elementów tj. dróg leśnych. Propozycja przebiegu granic w załączonym pliku shp. 5. <u>Potrzeba ochrony gruntów będących poza zarządem PGL LP, a służących zachowaniu sformułowanego celu ochrony</u> - negatywnym elementem projektu jest lokalizacja rezerwatu wyłącznie na gruntach w zarządzie PGL LP. Rezerwat nie obejmuje koryta rzeki ani gruntów na lewym brzegu (grunty prywatne), co wskazano powyżej. Rodzi to wątpliwości w zakresie integralności obszaru oraz w zakresie faktycznej ochrony doliny Rzeki Czarna. Podkreślamy również, że jednoznaczne pozytywnie zaopiniowane tworzenia rezerwatu jest utrudnione, ponieważ nie mamy wiedzy o proponowanych zadaniach ochronnych. Jednocześnie wskazujemy drogi, które muszą być udostępnione do ruchu na potrzeby prowadzenia gospodarki leśnej i potrzeb p-poż. (shp). Stoimy na stanowisku, że zgodnie z zapisami PZO, użytkowanie kośne łąk w rezerwacie powinno być kontynuowane podobnie
--	--	--	--	--	--	---

						jak określone w PZO działania ochronne na siedliskach przyrodniczych. <i>Dane geometryczne w załączeniu</i> W granicach Nadleśnictwa Czarna Białostocka Popiera się utworzenie R. Czara Rzeczka. We wskazanym obszarze występuje siedlisko priorytetowe 91E0, które powinno zostać objęte ochroną W granicach Nadleśnictwa Knyszyn 1. Nadleśnictwo uznaje za celowe ustanowienie rezerwatu przyrody we wskazanej lokalizacji (we fragmencie pozostającym w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Knyszyn). 2. Nadleśnictwo potwierdza zgodność treści uzasadnienia merytorycznego ze stanem na gruncie. 3. Obecny status ochronny terenu proponowanego rezerwatu, w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Knyszyn, to głównie obszary podlegające wyłączeniom z prowadzenia gospodarki leśnej zarówno według wytycznych MKiŚ jak i rekomendacji ONoL. W związku z powyższym wzmocnienie ochrony na wskazanym terenie nie będzie miało istotnego wpływu na gospodarkę leśną, a jednocześnie ujednoznaczní status prawny wzmiankowanego terenu. 4. W zakresie poprawności i zasadności przebiegu granic proponowanego rezerwatu oraz jego otuliny nadleśnictwo wnosi o jego korektę zgodnie z propozycją w formie .shp, przesłaną w załączeniu. Generalnie proponowana korekta przebiegu granic wynika z dwóch powodów. Po pierwsze z zasadności włączenia do rezerwatu całych pododdziałów, bez konieczności ich dzielenia, gdzie dotychczasowy sposób gospodarowania oraz stan na gruncie uzasadnia takie postępowanie. Kolejnym powodem do dokonania korekty granic jest fakt konieczności dostosowania ich przebiegu do powszechnej ewidencji gruntów.
--	--	--	--	--	--	--

						5. W celu zachowania sformułowanego celu ochrony przyrody należy objąć ochroną grunty nie będące w zarządzie PGL LP, a mianowicie wody płynące rzeki Czarnej. <i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
4.	Połomin	Czarna Białostocka	5,65	5,14	Leśny; zachowanie starodrzewu dębowego i dynamicznej funkcji ekologicznej lasu grądowego w zmieniających się fazach rozwoju drzewostanu.	1. <u>Negatywnie opiniuje się propozycję utworzenia rezerwatu.</u> 2. Sformułowany cel ochrony przyrody w rezerwacie (<i>zachowanie starodrzewu dębowego...</i>) jest bardzo mało możliwy do zrealizowania oraz klóci się z dalszą częścią sformułowanego celu ochrony (<i>i dynamicznej funkcji ekologicznej lasu grądowego w zmieniających się fazach rozwoju drzewostanu</i>). Zwraca się uwagę, że ze względu na wiekowe dęby, które występują w tym miejscu, nie prowadzone są tutaj prace od niemal 20 lat (ostatnie cięcia sanitarne odbyły się w 2008 roku – pozyskano około 7,5m³ drewna). Ze względu na występujące w tym miejscu drzewa sędziwe proponuje się wykonanie wspólnych działań w celu ich ochrony. 3. W uzasadnieniu do utworzenia rezerwatu znajdują się informacje, że w obszarze mogą funkcjonować gatunki saproksyliczne i ksylofagi, dla których płaty starodrzewi stanowią kluczowe siedliska i refugia. Jest to oczywiście prawda. Słabością projektu jest jednak niewielki rozmiar rezerwatu, który nie zapewni w długim okresie zachowania starodrzewu dębowego, a co za tym idzie - utrzymania w tym konkretnie miejscu gatunków związanych z martwym drewnem. Ochrona owadów saproksylicznych powinna odbywać się raczej w wymiarze krajobrazowym i polegać na stałej podaży martwego drewna w różnych miejscach Puszczy Knyszyńskiej. Oczywiście ważne są również refugia, tylko że ustanawiając rezerwat przyrody w takich miejscach, należy wziąć pod uwagę wielkość oraz trwałość takich obiektów. Drzewostan

						dębowy znajdujący się na terenie projektowanego rezerwatu ulega stopniowemu rozpadowi i zajmuje niewielki obszar (5,45 ha). 4. Projektowanie w tym miejscu otuliny jest działaniem niewnoszącym nic pozytywnego dla sformułowanego celu ochrony. Obszar w prawie połowie swojej granicy przylega do powierzchni otwartej. Oprócz tego główny przedmiot ochrony - starodrzew dębowy - wykazuje dużą odporność na wiatr. Brak jest czynników zewnętrznych mogących stanowić zagrożenie dla celu ochrony, które mogłyby zostać ograniczone poprzez utworzenie otuliny. Poza tym drzewostany włączonede projektu otuliny to młode drzewostany: wydzielenie 42-j-00 (granica z rezerwatem ok. 450 metrów) – gatunek główny: dąb, wiek 41 lat; wydzielenie 42-f-00 (granica z rezerwatem ok. 190 metrów) – gatunek główny: brzoza, wiek 47 lat.
5.	Sawonia Mostek	Pomorze	158,67	56,28	Torfowiskowy; zachowanie torfowiska soligenicznego i przejściowego	1. Utworzenie rezerwatu jest celowe ze względu na występujące walory przyrodnicze: torfowiska soligeniczne (7230), bory i lasy bagienne, w tym świerczynyna torfie (91D0), olszyny źródliskowe (91E0), z unikatową, bogatą florą roślin naczyniowych i mszaków. 2. Cel rezerwatu powinien być inny niż określony w projekcie Zarządzenia. Prawidłowe brzmienie powinno być: <i>zachowanie torfowiska soligenicznego i przejściowego wykształconego w formie pła na brzegu jeziora Krejwielanek oraz w dolinie cieku prowadzącego wody z jeziora do rzeki Czarnej Hańczy, wraz z otaczającymi je bagiennymi lasami, a także licznymi cennymi gatunkami roślin naczyniowych i mszaków, wśród których są m.in.: skalnica torfowiskowa Saxifraga hirculus, lipiennik Loesela Liparis loeselii, aldrowanda pęcherzykowata Aldrovanda vesiculosa oraz haczykowiec błyszczący</i>

						<i>Hamatocaulis vernicosus</i>. Brak jest uzasadnienia wpisania w cel rezerwatu ochrona starodrzewi dlatego, że ich występowanie jest incydentalne. Zgodnie z kryteriami wyznaczania starolasów określonych przez MKiŚ w piśmie znak: DLŁ-WGL.0335.82.2024.ŁP, z dnia 01.01.2025 r. obszar zajmowany przez tę kategorię ochronności stanowi 3,42 ha. 3. Zapisy w uzasadnieniu do Zarządzenia powołującego rezerwat mogące sugerować, że w obszarze projektowanego rezerwatu występują drzewostany dębowe w wieku 160 lat. W rzeczywistości są to drzewostany na siedliskach lasów świeżych i mieszanych świeżych z jednostkowym, miejscowym udziałem dębów w wieku powyżej 150 lat. 4. Niewłaściwie jest przedstawiona w uzasadnieniu do utworzenia rezerwatu argumentacja o stwierdzonych obserwacjach ptaków sugerując, że występujące starodrzewia są siedliskami ich występowania. Nie ma danych potwierdzających tą argumentację i stwierdzających gniazdowanie gatunków. Nie jest to uzasadnienie do utworzenia rezerwatu w przedmiotowym obszarze. Ponadto drzewostany nie objęte ochroną rezerwatową również mogą być potencjalnym miejscem występowania gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 Puszcza Augustowska. 5. Pod względem zachowania różnorodności biologicznej jest to obszar wyróżniający się w skali nadleśnictwa. Występujące siedliska przyrodnicze 7230, 91D0, 9170, a także rośliny objęte są ochroną na podstawie obowiązujących uregulowań prawnych. Nie zasadne jest natomiast włączenie do obszaru projektowanego rezerwatu siedlisk borów świeżych, borów mieszanych świeżych oraz gruntów dzierzawionych (pastwiska).
--	--	--	--	--	--	---

						6. W kategorii 1 lasów cennych przyrodniczo, zgodnie z kryteriami ogólnopolskiej narady o lasach w granicach projektowanego rezerwatu znajduje się 61,53 ha, w tym siedliska priorytetowe zajmują 35,43 ha. W lasach referencyjnych (ONG) znajduje się 50,69 ha. Do satrolasów zakwalifikowano zaledwie 3,42 ha. W kategorii 2 lasów cennych przyrodniczo, zgodnie z kryteriami ogólnopolskiej narady o lasach w granicach projektowanego rezerwatu znajduje się 44,82 ha, w tym do siedlisk bagiennych zakwalifikowano 38,59 ha. 7. W moratorium w obszarze projektowanego rezerwatu znajduje się 74,05 ha lasów, w tym: odstąpienie od prac związanych z pozyskaniem drewna obejmuje 70,54 ha, odstąpienie od prac związanych z pozyskaniem drewna, dopuszczalna trzebież o charakterze pozytywnym lub rębnia V z poborem do 10% masy obejmuje 3,51 ha. 8. Wzmocnienie ochrony na przedmiotowym terenie poprzez ustanowienie rezerwatu nie wpłynie na sposób ochrony siedlisk i gatunków. Natomiast pojawią się nowe obowiązki wynikające z konieczności uzyskiwania zgód na realizację zabiegów ochrony czynnej realizowanych przez nadleśnictwo na obszarze torfowisk soligenicznych. Obecnie na terenie projektowanego rezerwatu planowane są działania ochronne w ramach OPL2 polegające na wykaszaniu na powierzchni 3,57 ha. 9. Proponowany przebieg rezerwatu odbiega od wcześniejszej korespondencji wskazującej na obszar rezerwatu z tzw. shadowlist. Został powiększony przede wszystkim o drzewostany na siedliskach borów świeżych, borów mieszanych i lasów mieszanych nie przedstawiających szczególnej wartości przyrodniczej (nie stanowią przedmiotu ochrony zgodnie z celem rezerwatu).
--	--	--	--	--	--	--

					W związku z tym proponowany przebieg rezerwatu nie jest zasadny. 10. Według rodzajów powierzchni zgodnie z opisem taksacyjnym do projektowanego rezerwatu zaliczono: 129,34 ha d-stanów, 18,25 ha bagien, 2,35 ha sukcesji, 1,37 ha pastwisk, 1,65 ha zrębu. Do obszaru projektowanego rezerwatu zaliczono powierzchnię zrębową (pow. 1,65 ha) w oddz. 881d oraz powierzchnię w klasie do odnowienia po rębni IIIa (pow. 1,04 ha/0,35 ha) w oddz. 942k. W obszarze projektowanego rezerwatu znalazły się drzewostany w oddz. 841c, d, g narażone na kornika drukarza, w których w 2024 r. wystąpił posusz w ilości 169,21 m3. W 2025 r. również na bieżąco są usuwane drzewa zasiedlone przez drukarza. Nie ma uzasadnienia objęcie ochroną rezerwatową również pastwisk znajdujących się nad rzeką Czarna Hańcza, które są dzierżawione. 11. Ponadto zwracamy uwagę, że grunty znajdujące się przy rzece stanowią własność prywatną. Są one użytkowane częściowo jako pola biwakowe. Jedyne dojazd do przedmiotowych gruntów odbywa się przez obszar projektowanego rezerwatu. Należy wziąć pod uwagę również presję turystyczną na obszarze projektowanego rezerwatu ze względu na ruch kajakowy na rzece. 12. Dodatkowo wskazujemy, że na tym obszarze przy rzece, przez wydzielania 841f, o, p, r, 882a, b przebiega linia energetyczna wysokiego napięcia, w obrębie której prowadzone są prace związane z wycinką poszycia leśnego i prace konserwacyjne linii. W ocenie nadleśnictwa obszar przyległy do rzeki jest wystarczająco chroniony na podstawie obowiązujących uregulowań i nie ma uzasadnienia włączenia go do obszaru rezerwatu. W ten sposób są pogodzone prawa osób prywatnych,
--	--	--	--	--	---

						społeczeństwa korzystającego z lasu przy rzece, utrzymania linii energetycznej oraz dzierżawców gruntów rolnych. Powołanie rezerwatu może wywołać konflikt z społeczeństwem. 13. W uzasadnieniu do rezerwatu wskazano, że całość znajduje się na gruntach w zarządzie PGLLP Nadleśnictwa Pomorze. Zgodnie z danymi znajdującymi się w powiatowym zasobie geodezyjnym w Sejnach jezioro Krejwielanek nie jest w zarządzie nadleśnictwa. Dodatkowo informujemy, że obecnie Wody Polskie ogłosiły konkurs na oddanie w użytkowanie obwodu rybackiego jeziora Krejwielanek w zlewni Czarnej Hańczy. Ponadto dostęp do jeziora jest wyłącznie przez grunty zarządzane przez nadleśnictwo, w tym przez projektowany rezerwat. Po ustanowieniu rezerwatu konieczne będzie uregulowanie prawne dostępu do jeziora. 14. Dodatkowo zwracamy uwagę, że rezerwat w całości znajduje się na terenie powiatu sejneńskiego, a nie jak wskazano w uzasadnieniu na terenie powiatu augustowskiego. 15. Mając na uwadze powyższą argumentację nadleśnictwa proponujemy przebieg zgodny z załącznikiem nr 1 i załączoną warstwą .shp z uwzględnieniem propozycji z tzw. shadowlist. Zaproponowany przez nadleśnictwo obszar projektowanego rezerwatu Sawonia Mostek w pełni zabezpiecza ochroną zachowanie torfowisk soligenicznych oraz lasów bagiennych wraz z stanowiskami chronionych roślin. Najcenniejsze fragmenty siedlisk leśnych znajdują się w zachodniej części projektowanego rezerwatu, bliżej rzeki Czarna Hańcza. Ponadto cenne siedliska nieleśne znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora Krejwielanek oraz w zachodniej części projektowanego rezerwatu. Jednocześnie zaproponowany przez nadleśnictwo obszar rezerwatu w znacznej części
--	--	--	--	--	--	--

						obejmuje fragmenty lasu nie zakwalifikowane do siedlisk przyrodniczych (m. in. wg. inwentaryzacji sporządzonej na zlecenie RDOŚ w Białymstoku w latach 2021-2022, opracowania fitosocjologicznego BUL o. B-tok z 2022 r.). Dlatego w ocenie nadleśnictwa zaplanowany przez nas przebieg projektowanego rezerwatu Sawonia Mostek jest dopasowany dla danego obszaru w taki sposób, aby zapobiegać i wyeliminować zagrożenia dla gatunków i siedlisk tworzących chroniony ekosystem, a szczególnie siedlisk Natura 2000. 16. Ewentualne wyznaczenie otuliny dla przedmiotowego obszaru rezerwatu może mieć znaczenie biorąc pod uwagę zasięg płatów przyrodniczych siedlisk leśnych i siedlisk bagiennych, które przebiegają bezpośrednio po granicy projektowanego rezerwatu. Mając to na uwadze zaproponowano przebieg otuliny wyznaczając bufor wokół siedlisk bagiennych, zgodnie z kryteriami z ogólnopolskiej narady o lasach, a także uwzględniając istniejące uwarunkowania terenowe. Propozycję otuliny przedstawiliśmy w załączniku nr 1. Dodatkowo załączamy proponowany przebieg otulin w warstwie .shp. 17. Mając na uwadze powyższe, wnosimy o zmianę przebiegu rezerwatu i przebiegu otuliny, zgodnie z przedstawioną propozycją nadleśnictwa. Zgodnie z tą propozycją powierzchnia rezerwatu wynosi 89,34 ha na gruntach będących w zarządzie PGL LP Nadleśnictwa Pomorze. Dodatkowo 5,56 ha stanowi jezioro Krejwelanek będące w zarządzie Wód Polskich. Proponowana powierzchnia otuliny wynosi 24,80 ha. 18. W projekcie granic rezerwatu "wycinane są" drogi leśne, ale za źródło ich przebiegu wykonawca dokumentacji przyjął niedokładny ślad pobrany z projektu Open Street Map, a nie z LMN
--	--	--	--	--	--	---

						(najlepsze rozwiązanie) bądź z publicznego rejestru jakim jest BDOT10k <i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
6.	Świdziałówka	Krynki	214,06	39,2	Leśny; zachowanie zbiorowisk łągu jesionowo-olszowego Fraxino-Alnetum (91E0), grądu Tilio-Carpinetum (9170) i torfowiska niskiego (7230) w dolinie puszczańskiej rzeki	1. Propozycja korekty przebiegu granic w załączeniu <i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
7.	Źródłiska nad Szeszupą	Suwałki	17,6	0,0	Torfowiskowy, zachowanie źródlisk oraz olsów źródliskowych (91E0-4) występujących w dolinie rzeki Szeszupy	1. Powołanie rezerwatu przyrody „Źródłiska nad Szeszupą” jest celowe. 2. Zgodnie z wytycznymi MKiŚ i rekomendacjami ONoL cały obszar będący w zarządzie Nadleśnictwa Suwałki przeznaczony w projekcie zarządzania pod ustanowienie rezerwatu przyrody został sklasyfikowany w kryterium 1 (leśne obszary cenne przyrodniczo i/lub ważne społecznie, w których nie będą prowadzone działania z zakresu pozyskania drewna i które zostaną wyłączone, bądź już je wyłączono z użytkowania na etapie planowania urządzeniowego). 3. Przebieg granic proponowanego rezerwatu jest bardzo skomplikowany co spowodowane jest propozycją utworzenia rezerwatu jedynie na gruntach w zarządzie Lasów Państwowych - Nadleśnictwa Suwałki, z pominięciem cennych przyrodniczo gruntów innych własności. 4. Uwzględniając fakt, iż celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie źródlisk i olsów źródliskowych (91E0-4) występujących w dolinie Szeszupy, niezbędnym dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemu jest włączenie w skład rezerwatu wszystkich źródlisk i torfowisk, celem ich ochrony, w tym zachowania stosunków wodnych.

						5. Do podstawowych warunków zachowania tych siedlisk należy utrzymanie naturalnego reżimu wodnego. Nieprzemyślane działanie może spowodować stagnację wody i doprowadzi do zabagnienia, a w dalszej konsekwencji spowoduje wykształcanie olsu typowego. Powyższa argumentacja skłania do wniosku o potrzebie ochrony w formie rezerwatowej obszaru, jaki w pierwotnej wersji przedstawił Klub Przyrodników w ramach tzw. Shadow list. Taki przebieg granicy rezerwatu byłby bardziej czytelny i pozwolił na pełniejszą ochronę tego ekosystemu. 6. Obecna propozycja RDOŚ nie przewiduje utworzenia otuliny rezerwatu, przez co bez zabezpieczenia pozostaje sąsiedztwo rezerwatu. Zgodnie z zapisami; uproszczonego PUL dla Obrębu ewidencyjnego Szeszupka w wydzieleniu 101 f, na gruntach innej własności, zaprojektowano wykonanie rębni I b na obszarze 0,69 ha (źródło Bank Danych o Lasach dostęp na 12.06.2025r.) Obszar ten, nie zarządzany przez Lasy Państwowe, umiejscowiony jest w centrum torfowiska (pomiędzy wydz. 176 k i 176 n zarządzanymi przez LP). Zgodnie z projektem przekazanego zarządzenia ma on nie podlegać ochronie rezerwatowej. Również w wydzieleniu 103 p Obrębu Wodзилki Uproszczony PUL przewiduje wykonanie rębni I b na obszarze 0,34 ha.
Powiększenie istniejących rezerwatów						
8.	Bartoszycha	Czarna Białostocka	119,96	32,71	Leśny; zachowanie siedlisk priorytetowych łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (91E0), borów i lasów bagiennych (91D0)	1. Popiera się powiększenie rezerwatu. Proponuje się jednak inny przebieg jego granic. 2. Zwraca się uwagę na cel ochrony przyrody w rezerwacie, którym jest zachowanie <i>siedlisk priorytetowych łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (91E0), borów i lasów bagiennych (91D0) oraz siedliska przyrodniczego</i>

					oraz siedliska przyrodniczego grądu środkowoeuropejskie o i subkontynentalnego (9170) znajdujących się na terenie Puszczy Knyszyńskiej.	<i>grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego (9170), znajdujących się na terenie Puszczy Knyszyńskiej. Ze względu na to, że płyty siedliska 9170 stanowią niewielki udział w ogólnej powierzchni rezerwatu proponuje się, aby cel ochrony zmodyfikować i sformułować w następujący sposób: <i>Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie siedlisk priorytetowych łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych (91E0), borów i lasów bagiennych (91D0), znajdujących się na terenie Puszczy Knyszyńskiej.</i></i> 3. Granice rezerwatu - należy podkreślić, że w przypadku rezerwatu Bartoszycha celem głównym powinna być ochrona siedlisk priorytetowych 91E0 oraz 91D0. W związku z tym proponuję, aby zasięg rezerwatu został powiększony o wydzielania leśne, w których zidentyfikowano występowanie tych siedlisk. Propozycja zmiany granicy została przedstawiona w załączniku nr 1 do niniejszego pisma (warstwy w formacie *.shp). W wyniku wprowadzonych korekt rzeka Bartoszycha będzie na dłuższym odcinku przebiegać wzdłuż granicy rezerwatu. Bezspornie to rzeka Bartoszycha ukształtowała warunki sprzyjające występowaniu siedlisk priorytetowych.. Korekta granic ma również na celu zapewnienie rozpoznawalności granic rezerwatu w terenie, co w przyszłości pozwoli uniknąć nieporozumień oraz ewentualnych błędów. Nie jest to najważniejsza kwestia, ale proszę zwrócić uwagę, że w wyniku wprowadzonych korekt powierzchnia rezerwatu nie ulegnie znaczącej zmianie względem projektu RDOŚ. Istotniejszą kwestią jest to, że w wyniku korekty granic większy obszar będzie zajmowany przez siedliska priorytetowe będące celem ochrony przyrody w rezerwacie. Z projektu usunięte zostały następujące wydzielania leśne:
--	--	--	--	--	--	---

						-21 - 175 – b - 0: LMśw, gatunek główny Sosna, wiek 86 lat. -20 - 200 – d – 00: LMśw, gatunek główny Sosna, wiek 84 lata. -20 - 200 – f -00: LMśw, gatunek główny Sosna, wiek 109 lat. -20 - 199 – f – 00: LMśw, gatunek główny Brzoza, wiek 49 lat. -20 - 199 – c -00: LMśw, gatunek główny Sosna, wiek 86 lat. 4. Sygnalizuje się potrzebę włączenia do powierzchni rezerwatu samej rzeki. Nie jest przecież wykluczone, że część działań mających na celu spowolnienie odpływu wody będzie musiała zostać wykonana w korycie. Podjęcie współpracy z Wodami Polskimi ułatwi realizację tych prac. W chwili obecnej jak również w omawianym projekcie koryto rzeki nie jest włączone do rezerwatu. 5. Wnosi się o odstąpienie od utworzenia otuliny. Wynika to z faktu, że niemal wszystkie wydzielienia objęte naszą propozycją znajdują się na siedlisku lasu mieszanego bagiennego (LMB) lub olsu (OL). Instrukcja Ochrony Lasu (IOL), wprowadzona Zarządzeniem nr 109 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 5 grudnia 2023 r., jako jedno z działań ograniczających nadmierny odpływ wód z ekosystemów oraz utrzymywania lub przywracania naturalnych stosunków wodnych w glebie, przewiduje „niestosowanie cięć zupełnych w obrębie siedlisk bagiennych oraz w strefie buforowej o szerokości 1 wysokości drzewostanu wokół wydzieleń taksacyjnych ze zdiagnozowanym siedliskiem bagiennym” (§ 191 lit. h IOL). W związku z tym nie ma potrzeby powoływania otuliny jako dodatkowego bytu. Rezerwat Bartoszycha jest chroniony już zapisami Instrukcji Ochrony Lasu. W zamian za
--	--	--	--	--	--	---

						wyznaczenie otuliny proponujemy wzmocnienie ochrony tego obiektu można rozważyć, czy w nowym Programie Ochrony Przyrody, który będzie obowiązywał od 1 stycznia 2026 roku, w zestawieniu zadań z zakresu ochrony przyrody nie znalazł się zapis o zadaniu obligatoryjnym dla rezerwatu Bartoszycha. Zapis ten mógłby brzmieć mniej więcej: „<i>niestosowanie cięć zupełnych w strefie buforowej o szerokości 1 wysokości drzewostanu wokół rezerwatu Bartoszycha, z wyłączeniem cięć sanitarnych oraz cięć związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa</i>”. Dzięki takiemu zapisowi zapewniony zostanie bufor ochronny pomiędzy rezerwatem a lasami gospodarczymi. <i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
9.	Stara Dębina	Supraśl				1. Celowość ustanawiania rezerwatu we wskazanej lokalizacji Współrzędne przesłane przez RDOŚ w Białymstoku nie są spójne z treścią projektu zarządzenia – powierzchnia rezerwatu z otuliną według projektu wynosi 101,21 ha, natomiast według przesłanych warstw i mapy – 540,10 ha. Nadleśnictwo ewentualnie byłoby skłonne zaakceptować ideę powiększenia rezerwatu o oddz. 24, 25 i 30, gdzie rzeczywiście występują starodrzewia dębowe ze znacznym udziałem dębu, jednak w naszym mniemaniu są one objęte wystarczającą ochroną w związku z zapisami moratorium oraz planowanym wyłączeniem ich z użytkowania w nowym PUL na mocy Zarządzenia nr 11/2025 Dyrektora Dyrekcji Generalnej Państwowych. Podany w uzasadnieniu argument dotyczący perspektyw hodowlanych dębu bezszypułkowego w kontekście zmian klimatu wskazuje raczej pozostawienie status quo celem możliwości wykorzystania nasion tego gatunku z tej lokalizacji do produkcji materiału sadzeniowego o cennym genotypie na obszarze nadleśnictw Puszczy Knyszyńskiej.

						2. Zgodność uzasadnienia merytorycznego ze stanem na gruncie - cel ochrony, jakim jest zachowanie bazy nasiennej dębu w kompleksie Puszczy Knyszyńskiej, nie zostanie osiągnięty w zaproponowanych granicach. Drzewostany w oddziałach 18–20, 23–29, 31–32 to głównie siedliska grądowe z przewagą sosny, a udział dębu nie przekracza 10–20%. W tych wydzieleniach konieczne będzie prowadzenie przebudowy drzewostanów. Pojedyncze egzemplarze dębu pozostaną w formie kęp starodrzewiu lub jako nasienniki. 3. Aktualny status ochrony - obecnie drzewostany na proponowanym obszarze są wyłączone z użytkowania na podstawie decyzji o moratorium. 4. Uwagi do przebiegu granic i otuliny-tworzenie otuliny wokół rezerwatu jest niezasadne z uwagi na brak zagrożeń na terenie lasów zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Proponowany przebieg granic rezerwatu przedstawiono w formacie shp oraz na mapie analogowej. 5. Konsultacje społeczne - w dniu 4 marca 2022 r. odbyło się spotkanie z mieszkańcami oraz zaproszonymi gośćmi, zorganizowane przez Nadleśnictwo, dotyczące gospodarki leśnej w oddziałach 25, 31 oraz 32, w pobliżu miejscowości Lipina (graniczącej z planowanym rezerwatem). Podczas spotkania rozpatrzono wniosek organizacji FOTA4Climate dotyczący zmiany sposobu zagospodarowania tego oddziału. Wniosek nie uzyskał poparcia uczestników spotkania. W związku z powyższym, powiększenie rezerwatu wymaga dodatkowego zaopiniowania przez lokalną społeczność, która od pokoleń korzysta z zasobów lasu. Protokół ze spotkania wraz z listą obecności został dołączony do dokumentacji sprawy.
--	--	--	--	--	--	--

						6. W projekcie rezerwatu pomija się istnienie dojazdu pożarowego nr 5, skomunikującego z drogą publiczną w Brzozowy Hrud. 7. Odwoływanie się do wniosków dotyczących polepszenia warunków bytowania dęba bezszypułkowego z pracy Arun i in. 2021 jest nadużyciem. Choć autorzy wyznaczając obszar geograficzny zainteresowania objęli całą Polskę, to dane terenowe obejmują tylko pas od Francji, przez kraje Beneluxu po Niemcy i nie obejmują obszaru na granicy występowania tego gatunku. 8. Do projektu włączono grunty porolne (01-25-1-02-18 -f -00 i 01-25-1-02-18 -g -00) (uprawa i 2b kl. wieku), które są zalesioną pozostałością gruntów rolnych przy osadzie leśnej (przedwojenna gajówka) <i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
10.	Kozi Rynek	Augustów	433,91	31,46	Leśny, zachowanie zbiorowisk leśnych grądowych i łęgowych	1. Proponuje się wykup gruntów prywatnych i powiększenie rezerwatu do szosy Augustów-Lipsk; 2. Korekta granic – proponuje się korektę granic od strony wschodniej, na linię oddz. 234/248 i 233/247 – przebieg granicy rezerwatu nie będzie przebiegał po drodze publicznej; 3. Wnioskuje się o usunięcie otuliny - zabiegi z zakresu ochrony i hodowli lasu przyczynią się do zachowania trwałości drzewostanów w rezerwacie (zdrowe, zadbane drzewostany nie mogą stanowić zagrożenia dla trwałości rezerwatu); <i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
Nowa inicjatywa RDOŚ						
11.	Osada Wydmowa	Knyszyn	16,11	0,0	Przyrody nieożywionej; zachowanie formacji wydmy śródlądowej z murawami napiaskowymi (2330) z	1. Nadleśnictwo uznaje za celowe ustanowienie rezerwatu przyrody we wskazanej lokalizacji. 2. Nadleśnictwo potwierdza zgodność treści uzasadnienia merytorycznego ze stanem na gruncie.

					jej walorem krajobrazowym, historycznym i archeologicznym. Obejmuje jedno z najlepiej zachowanych stanowisk napiaskowej murawy szczotlichowej Spergulo-Corynephoretum na terenie kraju. Należy podkreślić, że aktywne są w tym miejscu procesy eoliczne	3. Obecny status ochronny terenu proponowanego rezerwatu to głównie obszary podlegające wyłączeniom i ograniczeniom z prowadzenia gospodarki leśnej z rekomendacji ONoL, natomiast nie były one przedmiotem wytycznych MKiŚ. W związku z powyższym wzmocnienie ochrony na wskazanym terenie nie będzie miało istotnego wpływu na gospodarkę leśną, a jednocześnie ujednolacznia status prawny wzmiankowanego terenu, szczególnie z uwagi na narzędzia prawne pozwalające na przeciwdziałanie niszczeniu stanowiska archeologicznego przez osoby postronne. 4. W zakresie poprawności i zasadności przebiegu granic proponowanego rezerwatu nadleśnictwo wnosi o jego korektę zgodnie z propozycją w formie .shp, Proponowana korekta przebiegu granic wynika z konieczności dostosowania przebiegu granic do powszechnej ewidencji gruntów. 5. W celu zachowania sformułowanego celu ochrony przyrody nie zachodzi konieczność obejmowania ochroną gruntów nie będących w zarządzie PGL. Jednak z uwagi na dwie linie energetyczne przebiegające przez środek planowanego rezerwatu, wydaje się uzasadnione uwzględnienie ich w planach dotyczących rezerwatu. Podczas patrolowania trasy przebiegu i konserwacji wspomnianych obiektów infrastruktury energetycznej przez odpowiednie służby, przedmiot ochrony czyli zarówno wydmy jak i stanowisko archeologiczne może być uszkodzane. <i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
12.	Łanaga	Supraśl	127,37	94,65	zachowanie siedlisk i zbiorowisk roślinnych rzeki Łangi – źródlisk, łągu świerkowego Piceo-Alnetum oraz	1. Celowość ustanawiania rezerwatu we wskazanej lokalizacji - nie zachodzi potrzeba ustanowienia rezerwatu przyrody „Łanaga” w proponowanych granicach. Potrzeba utworzenia rezerwatu została uzasadniona koniecznością ochrony

					olsu porzeczkowego Ribeso nigri-Alnetum lub Ribo nigri-Alnetum wraz z towarzyszącymi im cennymi gatunkami ptaków	cieku Łanga oraz jego źródeł, w tym łągu świerkowego i olsu porzeczkowego. Wskazane siedliska występują jedynie na części obszaru przewidzianego do objęcia ochroną. W związku z powyższym Nadleśnictwo proponuje korektę granic rezerwatu poprzez wyłączenie siedlisk świeżych (LMśw, BMśw, Lśw oraz części LMw). W przebiegu tym powierzchnia rezerwatu wynosiłaby 49,39 ha. 2. Zgodność uzasadnienia merytorycznego ze stanem na gruncie - na analizowanym terenie stwierdzono występowanie różnorodnych siedlisk, w tym: - Siedliska świeże i wilgotne: BMśw – 8,28 ha, LMśw – 28,40 ha, BMw – 6,66 ha, LMw – 15,52 ha, Lśw – 11,32 ha, co łącznie daje powierzchnię 70,18 ha. - Siedliska potencjalne, zgodnie z projektem zarządzenia o utworzeniu rezerwatu: bagna – 18,29 ha, Lmb – 15,89 ha, Ol – 7,48 ha, OLJ – 1,04 ha, Lw – 10,91 ha, co daje łączną powierzchnię 53,61 ha. 3. Aktualny status ochrony- obowiązujące zapisy Planu Zadań Ochronnych (PZO) obszarów Natura 2000 zapewniają ochronę siedlisk bagiennych poprzez wyłączenie ich z użytkowania gospodarczego. Dodatkowo, zasady FSC wykluczają możliwość pozyskania drewna w pasie 25 m od granic cieków i bagien, a na analizowanym obszarze 13 wydzieleni o łącznej powierzchni 19,86 ha pozostaje wyłączonych z użytkowania jako Obszary Nieobjęte Gospodarowaniem. 4. Uwagi do przebiegu granic i otuliny - największe wątpliwości budzi przebieg granic rezerwatu w wydzieleniach z siedliskami BMśw, LMśw, Lśw, gdzie zlokalizowane są uprawy i młodniki (10,46 ha) oraz drzewostany wymagające zabiegów pielęgnacyjnych (38,16 ha). Proponowany
--	--	--	--	--	---	--

						przebieg otuliny ma charakter sztuczny – wyznaczony został w pasie 100 m i obejmuje głównie siedliska świeże. Nadleśnictwo rekomenduje odstąpienie od wyznaczania otuliny, gdyż jej przebieg nie odzwierciedla rzeczywistego układu wydzielen i brak jest zagrożeń zewnętrznych uzasadniających jej ustanowienie. Proponowane granice rezerwatu pokrywają się z obszarami wyłączonymi z użytkowania na mocy moratorium i obejmują bagna, łęgi oraz olsy. Propozycję przebiegu granic przedstawiono w wersji analogowej oraz w formie shp. 5. Sąsiedztwo - tereny planowanego rezerwatu nie graniczą z gruntami prywatnymi. <i>Dane geometryczne w załączeniu</i>
13.	Romanówka	Czarna Białostocka	95,23	33,54	Leśny; zachowanie starodrzewu dębowego, lasu grądowego <i>Tilio-carpinetum</i> 9170, wraz z towarzyszącą mu bioróżnorodnością, zwłaszcza fauny: muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>, muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>, dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>, zgniotek cynobrowy <i>Cucujus cinnaberinus</i>. Bardzo liczna populacja podlegającego ochronie mchu, należącego do wskaźników lasów pierwotnych - gładysza paprociowego	1. Projekt powołania rezerwatu budzi duże wątpliwości. 2. Gatunki ptaków wymienione jako cele ochrony nie są gatunkami wymagającymi szczególnej troski - status zagrożenia gatunków ptaków wymienionych w § 2 projektu zarządzenia [2, 4] to LC – gatunek najmniejszej troski. Ze względu na gatunek muchołówki żałobnej, która zgodnie z Czerwoną listą ptaków jest gatunkiem bliskim zagrożenia [2], proponuje się, aby w Programie Ochrony Przyrody na lata 2026–2035 dla Nadleśnictwa Czarna Białostocka, w wydzieleniach objętych projektem rezerwatu, wprowadzić zakaz wykonywania trzebieży oraz cięć rębnych w okresie lęgowym tego gatunku. 3. Wymieniony w celu ochrony owad saproksyliczny, zgniotek cynobrowy (<i>Cucujus cinnaberinus</i>) jest owadem generalnie spotykanym podczas codziennych obowiązków pracowników terenowych. Nadleśnictwo kładzie duży nacisk na ochronę owadów saproksylicznych oraz dba o stałą podaż martwego drewna w różnych częściach Puszczy Knyszyńskiej, przy jednoczesnej trosce o miejsca

					Homalia trichomanoides.	z większą ilością martwego drewna, stanowiące ich refugia. W skali Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych wprowadzono systemowe rozwiązanie dotyczące ochrony owadów saproksylicznych. Szczegółowe wytyczne zostały zaktualizowane Zarządzeniem nr 5 Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku z dnia 3 lutego 2025 roku w sprawie wytycznych dotyczących ochrony różnorodności biologicznej i stosowania dobrych praktyk w zakresie gospodarki leśnej oraz monitorowania i ochrony owadów saproksylicznych w ramach zrównoważonej gospodarki leśnej na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku. Nadleśnictwo w sposób systemowy gromadzi informacje o stwierdzonych stanowiskach owadów saproksylicznych oraz uwzględnia ich występowanie podczas realizacji zadań z zakresu gospodarki leśnej. 4. Przywołany na samym końcu § 2 projektu zarządzenia gatunek mchu gładysz paprociowaty (<i>Homalia trichomanoides</i>) - zgodnie z polskim prawem jest gatunkiem objętym ochroną częściową [5]. Jest to gatunek często rejestrowany w tej części Nadleśnictwa, także na drzewach III klasy wieku i nie tylko na dębach. Spotykany jest także na pniach, które potrafi całkowicie opanować. 5. Las grądowy <i>Tilio-carpinetum</i> 9170 jest powszechnym siedliskiem przyrodniczym występującym na terenie Puszczy Knyszyńskiej. 6. Zaznaczam, że wydzielenia 67-c-00, 67-b-00, 68-a-00, 68-f-00 (łącznie 29,73 ha), objęte projektem rezerwatu, są Wyłączonym Drzewostanem Nasiennym (WDN) oraz otuliną WDN, w których i tak generalnie nie prowadzi się cięć rębnych. Prowadzone są jedynie cięcia sanitarne oraz trzebieże o charakterze negatywnym. Obszar jest istotny z naszego punktu widzenia pod kątem
--	--	--	--	--	--------------------------------	--

						zapewnienia dostępu do dobrej jakości nasion dębowych. Warto zauważyć, że starodrzew dębowy występuje m.in. właśnie w wydzieleniach włączonych do WDN oraz otuliny. 7. W kwestii ochrony starodrzewów dębowych zwraca się również uwagę, że powierzchnia drzewostanów dębowych ponad 100-letnich na terenie Nadleśnictwa Czarna Białostocka powiększa się. 8. Kolejnym argumentem przeciwko jest to, że na niemal 25 hektarach wydzieliń proces odnowienia lasu już się rozpoczął. 9. Wnosi się uwagę do samego uzasadnienia projektu R. Romanówka. Przedostatni akapit uzasadnienia sugeruje nieprzestrzeganie przez Nadleśnictwo polecenia Ministerstwa Klimatu i Środowiska z 8 stycznia 2024 roku (tzw. Moratorium). Zarzut o nieuprawnionym wycięciu drzew został szczegółowo wyjaśniony przez Nadleśnictwo. Przeprowadzone cięcia sanitarne wykonano zgodnie z procedurą oraz były uzasadnione. Dodatkowe wyjaśnienia Ministerstwa Klimatu i Środowiska jednoznacznie wskazują, że uzasadnione cięcia sanitarne są dozwolone (ostatnie pismo MKiŚ w tej sprawie, znak: DLŁ-WGL.0335.3.2025 RD z 17 marca 2025 r. 10. W proj. rez. pomija się istnienie dojazdu pożarowego nr 1
14.	Swoboda	Szczebra	26,2	6,3	Faunistyczny; zachowanie populacji i siedlisk występowania skrajnie rzadkich gatunków chrząszczy saproksylicznych, takich jak: zagłębek bruzdkowany <i>Rhysodes sulcatus</i> ,	Propozycję utworzenia rezerwatu opiniuje się negatywnie z uwagi na poniższe uwarunkowania. 1. znaczna większość obszaru objętego projektem rezerwatu oraz jego otuliny objęta jest ograniczeniami w prowadzeniu działań gospodarczych: - wydzielenia objęte kryterium „starolasy” (241-h, 233-f) są równoznaczne z wyłączeniem z gospodarki leśnej,

					ponurek Schneidera Boros schneideri, zgniotek cynobrowy Cucujus cinnaberinus, zgniotek szkarłatny Cucujus haematodes, wynurt lśniący Ceruchus chrysomelinus. Starodrzew borowy jest także miejscem występowania cennych i chronionych gatunków ptaków, roślin naczyniowych i mszaków.	- Wydzielenia, będące w kryterium ONG (233-g) są równoznaczne z wyłączeniem z gospodarki leśnej, - Wydzielenia będące ujęte w moratorium (233-j, 233-i) mają nałożone ograniczenia w prowadzeniu gospodarki leśnej; 2. Poza powyższymi ograniczeniami na powierzchni projektowanego rezerwatu oraz jego otuliny realizacja zarządzenia nr 5 Dyrektora RDLP w Białymstoku w sprawie wytycznych dotyczących ochrony różnorodności biologicznej i stosowania dobrych praktyk w zakresie gospodarki leśnej oraz monitorowania i ochrony owadów saproksylicznych w ramach zrównoważonej gospodarki leśnej na terenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku w wystarczającym stopniu chroni gatunki chrząszczysaproksylicznych oraz ich siedliska. W wydzieleniach, gdzie stwierdzono występowanie rzadkich gatunków chrząszczy saproksylicznych podchodzi się w sposób szczególnie ostrożny do kształtowania zasobów martwego drewna. Zapewnia się ciągłość występowania odpowiednich mikrosiedlisk w lesie poprzez dążenie do pozostawienia większej niż przeciętnie ilości drzew martwych, nie mniej niż 5 m³/ha w różnym stanie rozkładu. W wydzieleniach, gdzie stwierdzono stanowiska chrząszczy saproksylicznych ograniczono intensywność cięć pielęgnacyjnych, w celu nie prześwietlania drzewostanu aby nie dopuszczać większej ilości światła (ciepła) do dna lasu oraz nie przyspieszać przesuszania leżących kłód drewna; 3. Gospodarka leśna prowadzona w Nadleśnictwie Szczebra nie uszczupla populacji chronionych gatunków chrząszczy saproksylicznych oraz nie zagraża ich siedliskom. Dowodem tego jest występowanie licznych stanowisk oraz obserwacji
--	--	--	--	--	--	--

						owadów saproksylicznych w drzewostanach użytkowanych gospodarczo w Nadleśnictwie Szczebra poza obszarem projektowanego rezerwatu przyrody „Swoboda”. 4. Projektowany rezerwat styka się z rezerwatem przyrody „Bory nad Kanałem Augustowskim” powołanym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 4 grudnia 2024r. Szlaki turystyczne (rowerowe, piesze, konne) oraz drogi leśne przebiegające w sąsiedztwie rezerwatów, przez rezerwat „Bory nad Kanałem Augustowskim” oraz przez projektowany rezerwat są często użytkowane przez lokalną społeczność oraz turystów. W otoczeniu projektowanego rezerwatu obserwuje się społeczność lokalną podczas zbiorów grzybów i owoców runa leśnego. Utworzenie kolejnego rezerwatu przyrody w sąsiedztwie nie dawno już utworzonego spotka się z negatywną opinią społeczności lokalnej oraz turystów, którym zostaną wprowadzone kolejne ograniczenia dotyczące wstępu do lasu. 5. Utworzenie projektowanego rezerwatu przyrody „Swoboda” spowoduje powstanie enklawy młodszych drzewostanów między dwoma rezerwatami. Przykładowe wydzielania 241-d -12 lat, 241-c – 15 lat, 241-g – 21 lat nie są potencjalnym siedliskiem występowania owadów saproksylicznych, a wymagają prowadzenia cięć pielęgnacyjnych. 6. W graniczących z rezerwatem oddziałach 220 oraz 233j obserwuje się silne wydzielanie posuszu sosnowego zasiedlonego kornikiem ostrozębny oraz przyplaszczkiem granatkiem. Niezbędne jest prowadzenie cięć sanitarnych, aby zabezpieczyć drzewostan przed niekontrolowanym rozwojem szkodników wtórnych.
--	--	--	--	--	--	--

